

BİST KONAKLAMA SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELERİN FİNANSAL PERFORMANSLARININ COPRAS VE WASPAS YÖNTEMLERİYLE ÖLÇÜMÜ

Batuhan MEDETOĞLU* & Yusuf Bahadır KAVAS
& Mahmut ÖZTÜRK*** & Kaan TÜRKAY******

Öz

Turizm, ülkelerin kalkınma sağlamaları açısından önem arz eden sektörlerdendir. Hizmet sektörü olan turizm ile ülkeler, sahip oldukları doğal ve kültürel kaynakların ekonomik bir işleme konu edilerek gelir elde edebilmektedir. Turizm sektörünün gelişimi ve büyümesi, turizm işletmelerinin performanslarını etkilenmektedir. Bu nedenle turizm işletmelerinin finansal performanslarının ölçülmesi ve bu performansların analiz edilmesi önemli bir husustur. Bu çalışmanın amacı, Borsa İstanbul'da (BİST) faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin finansal performanslarının ölçülmesidir. Bu ölçüm, COPRAS ve WASPAS yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İki farklı yöntemin kullanılarak analiz yapılması, bu yöntemler arasındaki farkın tespit edilmesini sağlayarak hem literatürdeki bilgi birikimine hem de finansal performansa yönelik uygulamalara katkı sağlayacağı hedeflenmekte ve düşünülmektedir. Çalışmanın örneklemini BİST konaklama sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. Analizdeki değişkenler, 2016-2020 faaliyet dönemlerine ilişkin finansal tablolardan elde edilen finansal oranlardır. Belirlenen finansal oranlar COPRAS ve WASPAS yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. WASPAS yöntemine göre 2017-2021 dönemleri arasında finansal performansı en yüksek işletme TEKTU (2017-2020) ve AYCES (2021) iken COPRAS yöntemine göre 2017-2021 dönemleri arasında finansal performansı en yüksek işletme sırası değişkenlik göstermiştir. Çalışmanın sonucuna göre iki farklı yöntemden elde edilen bulgular tamamıyla aynı olmamakla birlikte tüm sıralamalar göz önüne alındığında benzer sonuçlar gözlemlendiği ve yöntemlerin farklı olmasından dolayı işletmelerin finansal performans sıralamalarının değiştiği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *BİST, Konaklama Sektörü, COPRAS, WASPAS, Finansal Performans.*

* Dr. Öğretim Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Ağlasun Meslek Yüksekokulu, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, bmedetoglu@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8400-1232>

** Dr. Öğretim Üyesi, Amasya Üniversitesi, Merzifon Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, yusuf.kavas@amasya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4838-7318>

***Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bölümü, mahmutozturk41@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9440-4000>

****Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bölümü, kaanturkay@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0325-7031>

MEASUREMENT OF FINANCIAL PERFORMANCE OF BUSINESSES IN THE BIST HOSPITALITY SECTOR USING COPRAS AND WASPAS METHODS

Abstract

Tourism plays a crucial role in the development of countries as it leverages their natural and cultural resources through economic processes. The growth and prosperity of the tourism sector significantly impact the performance of tourism enterprises. Therefore, it is imperative to assess and analyze the financial performance of these enterprises. In this study, the financial performance of accommodation businesses listed on Borsa Istanbul (BIST) was measured using the COPRAS and WASPAS methods. By employing two different analysis methods, this research aimed to contribute to both the existing knowledge in the literature and practical applications related to financial performance, while also identifying any disparities between the two approaches. The study sample comprised enterprises operating in the BIST accommodation sector, with the analysis focusing on financial ratios derived from their financial statements from 2016 to 2020. These financial ratios were then subjected to analysis using the COPRAS and WASPAS methods. According to the WASPAS method, TEKTU (2017-2020) and AYCES (2021) exhibited the highest financial performance during the 2017-2021 period. However, the COPRAS method produced varying results regarding the highest financial performance across the same timeframe. Despite some disparities between the two methods, the overall rankings yielded similar outcomes, highlighting changes in the financial performance rankings of enterprises due to the different evaluation approaches.

Keywords: BIST, Hospitality Sector, COPRAS, WASPAS, Financial Performance.

Giriş

Ülke ekonomisi içerisinde turizm sektörünün önemli etkileri olduğu belirtilmektedir. Bu etkilerden en bilineni turizmin dış ticaret geliri elde etmedeki potansiyelidir. Özellikle dış ticaret açığı olan ekonomiler için dış turizm gelirlerinin önemi büyüktür. Bununla birlikte turizm hareketliliğinin yoğunlaştığı bölgelerde turizm arzına yönelik yatırımların da çeşitlenerek arttığı görülmektedir. Bu yatırımlar içerisinde doğrudan yabancı sermaye yatırımları ülkeye kaynak girişi sağlamak ve bu yatırımlarla sağlanan üretim kapasiteleri ekonomik büyümeyi de destekleyebilmektedir (Belloumi, 2010). Turizm arzına yönelik farklı sektörlerden çok sayıda girdi kalemleri ekonomide önemli bir çarpan etkisine vesile olmaktadır (Bahar ve Kozak, 2013). Bununla beraber istihdam, bölgeler arası gelir dağılımı, sosyal ve kültürel değişim gibi çok çeşitli alanlarda turizmin etkisi olduğu belirtilmektedir (Çakır, 2001). Turizmin çok sayıda ekonomik etkileri olmakta ve bu etkiler ülke ekonomisi üzerinde uzun vadede olumlu veya olumsuz sonuç ortaya çıkarabilmektedir. Turizm gelişiminin ekonomik çıktısının ölçümünde ekonomik büyüme, ekonomik gelişme ve ekonomik etki olmak üzere üç

kavram sıklıkla kullanılmaktadır (Comerio ve Strozzi, 2019). Hem ekonomik büyüme hem de kalkınma, turizm gelişiminin çıktısını makro perspektiften ölçerken, ekonomik etki, turizm gelişiminin bölgesel ve ulusal ekonomiler, endüstriler ve bireyler üzerindeki etkisini hem nicelik (ekonomik büyüme) hem de kalite (ekonomik gelişme) üzerinden ölçmektedir (Liu vd., 2022).

Turizm sektörü dinamik bir sektör olarak tanımlanmaktadır. Bu dinamizmi nedeniyle de bölgesel veya küresel gelişmelerden çok hızlı bir şekilde etkilenebilmektedir. Bu durum da turizm talebinin veya arzının kırılganlığını artırmaktadır. Ulusal veya uluslararası düzlemde ortaya çıkan doğal afet, diplomatik gerilimler, sosyal çatışmalar, ekonomik kriz gibi çok sayıda etken turizm arz veya talebini bozarak sektörü krize sürükleyebilmektedir. Bu duruma örnek olarak küresel ekonomideki son yıllarda yaşanan Covid-19 salgını verilebilir. Dünya Turizm Örgütüne göre, 2019 yılında küresel uluslararası ziyaretçi sayısı 1,48 milyona ulaşmış ve 1,46 trilyon ABD doları turizm geliri elde edilmiştir (Dünya Turizm Örgütü, 2020). 2020 yılında ise Covid-19 nedeniyle turizm gelirlerinde 1,30 trilyon ABD doları ve uluslararası ziyaretçi girişlerinde yıllık %74 düşüş yaşanmıştır (Dünya Turizm Örgütü, 2021). Turizmin bugünü ve geleceğine ilişkin önemli konulardan birisi de sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik turizm sektörünü birçok açıdan ilgilendiren bir kavramdır. Turizm ürünün kendine has bir yapısı vardır. Turizm sektörü bu ürünleri değil turistlere bu ürünlerle buluşturma hizmetini satabilirler. Böylece deniz, güneş, bitki örtüsü, kaplıca, manzara gibi maddi doğal kaynaklar; tarih, kültürel miras ve sosyal yaşam tarzları gibi soyut değerler turizm sektörü sayesinde ekonomik bir işleme dayanak oluşturabilmektedir. Turizmde, konaklama, yiyecek-ıçecek, seyahat, ulaşım, rekreasyon, acente, tur operatörleri gibi çok sayıda işletme hizmet sunmaktadır. Bu işletmelerin performansları turizm sektörünün performansını da yansıtmaktadır. Bu nedenle turizm sektörünün arz ve talep unsurlarıyla birlikte gelişmesi ve sürdürülebilir büyüme sağlayabilmesinde turizm firmalarının performansları önemlidir. Finansal performans işletmeler için çok önemli bir göstergedir. Bir işletmenin varlığını devam ettirebilmesi ve büyüyebilmesi ancak rekabet gücüne bağlıdır. Rekabet gücünün de belirlenebilmesinde finansal performansın ve analizin önemi büyüktür. Finansal performansı doğru ölçülebilen ve analiz edilebilen bir işletme piyasa değerini yükseltebilecek planlar ve stratejiler belirleyebilmektedir (Acar, 2003). Bu sayede işletme, hedeflediği karlılık düzeyine erişme yeteneğini artırabilmektedir (Esmer ve Bağcı, 2016). Bu çalışmada turizm işletmelerinin finansal performanslarını belirlemeye yönelik bir analiz yapılmaktadır. Bu amaçla BIST konaklama işletmelerinin finansal performansları incelenmektedir. BIST konaklama işletmelerinde 9 şirket listelenmektedir ve içinden örneklem olarak MAALT, KSTUR, MARTI, AYCES, PKENT, AVTUR, TEKTU, MERIT ve ULAS liste kodlu şirketler seçilmiştir. Bu şirketlerin 2017-2021 yıllarını kapsayan yıllık finansal tablolarından elde edilen oranlar kullanılmıştır. Finansal performans göstergesi olarak seçilen

oranlar; nakit oran, stok devir hızı, asit-test oranı, cari oran, aktif devir hızı ve kaldıraç oranıdır. Çalışmanın analizinde ise WASPAS ve COPRAS yöntemlerinden faydalanılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre iki farklı yöntemden elde edilen bulgular tamamıyla aynı olmamakla birlikte benzer sonuçlar verdiği ve yöntemlerin farklı olmasından dolayı işletmelerin finansal performans sıralamalarının değiştiği gözlemlenmektedir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Ergül (2014) çalışmasında, 2005-2012 yılları arası BIST turizm sektörü arasında gösterilen şirketlerin finansal tabloları üzerinden, TOPSIS ve ELECTRE yöntemlerini kullanarak işletmelerin finansal performanslarını karşılaştırmalı test etmek istemiştir. Araştırmasının sonucunda kullanılan 2 yöntemin (ELECTRE ve TOPSIS) BIST Turizm sektöründeki şirketlerin finansal olarak performansların ölçülmesindeki en iyi yöntemler olduğu anlaşılmıştır.

Kendirli ve Çankaya (2016), 2010-2014 yılları arasında BIST Turizm şirketlerinin karlılığı ile işletme sermayelerinin yönetimi arasındaki ilişkiyi analiz etmek istemişlerdir. Çalışmalarında işletme sermayesinin yönetimini nakit döngüsü ile; işletmenin karlılığını ise aktif karlılık üzerinden ölçmüşlerdir. Çalışmada yaptıkları regresyon analizi sonucuna göre işletme aktif karlılık ile sermayesi yönetimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Buna ek olarak işletmelerin kaldıraç oranı ve aktif büyüklüğü ile aktif karlılık arasında da pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur.

Soyaslan (2019) çalışmasında, Borsa İstanbul Turizm Endeksi ile Döviz Kuru arasında ekonometrik analiz yöntemi kullanarak kısa vade ya da uzun vade ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmanın verileri ve değişkenleri 2015-2018 dönemi arasındaki BIST endeksi fiyatı ile dolar kuru ve euro kurudur. Çalışmasının sonucunda BIST Turizm Endeksi ile Döviz Kuru arasında uzun vadede bir ilişki bulunmadığı ifade edilmiştir. Buna beraber, euro kurunda %5'lik değişimin ve dolar kurundaki %10'luk değişimin Borsa İstanbul Turizm Endeksi üzerinde kısa dönemli etkisi tespit edilmiştir.

Korkmaz ve Yaman (2019) çalışmalarında, 2008 krizi sonraki dönemde çalışma sermayesi yönetiminin firma karlılıkları üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Araştırmada BIST turizm endeksinde 2011-2017 dönemi arasında faaliyet gösteren altı turizm firmasının 6 aylık verileri kullanılmıştır. Analize alınan firmaların çalışma sermayelerinin karlılıkları üzerindeki etkisi, panel veri analizi ile ölçülmüştür. Analizde bağımsız değişken olarak nakit dönüşüm süresi ve farklı değişkenler kullanılmıştır. Sonuç olarak, nakit dönüşüm süresi, alacak tahsil süresi ve stok devir süresinin firmalarının faaliyet karlılıkları üzerinde istatistiki olarak negatif anlamlı etkiye sahip olduğu; borçların ödenme süresinin ise turizm firmalarının faaliyet karlılıkları üzerinde pozitif anlamlı etkiye sahip olduğu raporlanmıştır.

Pala (2021), çalışmasında CILOS ve MAIRCA yöntemleri arasında karşılaştırma yapmak için Covid-19 pandemisinin turizm sektöründeki firmaların 2016-2020 aralığındaki dönemlerine finansal performansları üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Sonuç olarak CILOS ve MAIRCA yöntemleri ile BIST turizm endeksine kayıtlı olan firmaların finansal performansı etkili bir şekilde değerlendirilmiştir.

Demirkale ve Can (2021), Borsa İstanbul Turizm endeksi, USD/TL, petrol fiyatları ve faiz oranı arasında var olan ilişkiyi ölçebilmek amacıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Değişkenlere ait 2008-2020 dönemlerine ait aylık verileri kullanarak analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, Vektör Otoregresif Modeline (VAR) göre etki-tepki fonksiyonları ile VAR Granger nedensellik testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre turizm endeksinin dolar şokuna verdiği tepkinin pozitif olduğu, BIST Turizm endeksi üzerinde faiz oranının etkisinin 4. döneme kadar zayıf formda etkin olduğu ve etkinlik yönünün ise negatif olduğu belirlenmiştir. BIST Turizm endeksi üzerinde petrol fiyatlarının zayıf formda etkin olduğu belirlenmiş ve yönünün ise pozitif olduğu bulunmuştur.

Mazman İtik (2021), çalışmalarında turizm sektörü kolunda yer alan ve Borsa İstanbul'da işlem gören işletmelerin mali tablolarını "Dikey Yüzdeler Yöntemi" ile analiz etmiştir. 2019 yılında analize tabi tutulan şirketlerin kar ettikleri belirlenmiştir. Şirketlerin duran varlık ağırlıklı bir görünüm sergiledikleri, dönen varlık yapılarının benzerlik göstermediği, bununla birlikte varlıklarını finanse etmek için yabancı kaynaklara sınırlı düzeyde başvurduğu yabancı kaynak yerine öz kaynak yönelindiği sonucuna ulaşılmıştır. Şirketlerin ticari borçlarının ve ticari alacaklarının mali tablolarda önemli yer teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Gezen ve Özcan (2022), çalışmalarında Covid-19'un BIST Turizm Endeksinde yer alan turizm işletmelerinin finansal durumlarına etkisini ve pandeminin neden olduğu kısıtlamaların işletmelerin finansal sıkıntı derecelerine etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Veri seti olarak işletmelerin 2011-2020 dönem aralığındaki performansları ve metot olarak Altman Z skor modeli kullanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre Covid-19 pandemisinin başladığı 2019 yılında 2 işletmenin ve 2020 yılında 1 işletmenin finansal sıkıntı açısından riskli aralıkta, diğer işletmelerin ise güvenli aralıkta yer aldığı raporlanmıştır.

Yılmaz ve Menteş (2022), döviz kuru ile BIST turizm endeksi arasındaki uzun dönemli nedensellik ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada dolar kuru aylık verileri ile BIST turizm endeksi verileri kullanılarak PP ve ADF birim kök testleri, ARDL sınır testi ile Granger Nedensellik testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre döviz kuruyla BIST Turizm Endeksi arasında uzun dönemli bir ilişki tespit edilmiş ve döviz kuruyla BIST Turizm Endeksi arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Hadi vd. (2022), endüstriyel üretim, döviz kuru, ticari ve endüstriyel krediler ve uluslararası turist girişlerinin ABD turizm, seyahat ve eğlence

firmalarının hisse senedi fiyatları üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Ocak 1999- Aralık 2016 dönemine ait aylık veriler kullanılarak birim kök testi, eř bütünlüşme testi, nedensellik testi, etki tepki testleri ve varyans ayrıştırma testi yapmışlardır. Çalışmanın bulgularına göre, değişkenler arasında uzun vadeli bir denge ilişkisi belirlenmiştir. Endüstriyel üretim, ticari ve endüstriyel krediler ve uluslararası turist girişlerinden ABD turizm, seyahat ve eğlence firmalarının hisse senedi fiyatlarına doğru nedensellik ilişkileri tespit edilmiştir.

2. KAPSAM VE METODOLOJİ

İşletmelerin sürdürülebilirlik ilkesinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla finansal olarak güçlü bir yapıya sahip olabilmeleri önem arz etmektedir. Finansal yapının istikrarlı hale getirilmesi için de çeşitli stratejiler geliştirilmesi ve sürekli iyileştirme yapılması gerekmektedir. Finansal performans, işletmelerin finansal istikrar sağlaması amacıyla gerçekleştirilen ve istatistiksel yöntemleri kapsayan analizler bütünüdür. Finansal performans analizi için Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri kullanılmakta ve işletmelerin bilanço ile gelir tablolarından elde edilen verilerle çeşitli çıkarımlarda bulunmaktadır. ÇKKV yöntemleri, TOPSIS, VIKOR, Gri İlişkisel Analiz (GİA), PROMETHEE, COPRAS, MOORA, WASPAS, ELECTRE gibi teknikleri bünyesinde barındırmaktadır. Mevcut yöntemler ile performans ölçümü gerçekleştirilmekte ve işletmelerin geçmiş bilgilerinden hareketle geleceğe yönelik karar alınması sağlanmaktadır. Çalışmada, finansal performans analizi için COPRAS ve WASPAS yöntemleri kullanılmıştır. COPRAS (Complex Proportional Assessment) yöntemi, Zavadskas ve Kaklauskas tarafından 1996 yılında literatüre kazandırılan bir yöntemdir. Yöntem, fayda ve maliyet kriterlerini baz alarak seçim ya da sıralama gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Sarıçalı ve Kundakcı, 2016). Yönteme ait adımlar aşağdaki gibi sıralanmıştır.

A_i : i. alternatif, $i=1,2,3,\dots,m$

K_j : j. değerlendirme kriteri, $j=1,2,3,\dots,n$

w_j : j. değerlendirme kriteri ağırlığı, $j=1,2,3,\dots,n$

x_{ij} : j. değerlendirme kriteri için i. alternatifin değeri

1.aşama: COPRAS yönteminin ilk aşaması karar matrisi oluşturma şeklinde gerçekleştirilmektedir. Karar matrisi oluşturma aşaması, alternatifleri sıralamak ya da seçim yapabilmek için yöntemde yer almaktadır. Denklem 1'de karar matrisi oluşturma aşaması yer almaktadır.

$$D = \begin{matrix} A_1 \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} \begin{bmatrix} X_{11} & \cdots & X_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ X_{m1} & \cdots & X_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

2.aşama: Karar matrisinin oluşturulmasının ardından, normalize etme aşaması gelmektedir. Karar matrisi oluşturma aşaması Denklem 1’de yer almakta ve 2. denklemde yer alan formül ile normalize edilmiş karar matrisi oluşturmaktadır.

$$X_{ij}^* = \frac{X_{ij}}{\sum_{i=1}^m X_{ij}} \quad \forall j = 1,2,3, \dots, n \quad (2)$$

3.aşama: Yöntemde, kriterler için ağırlıklar oluşturulmaktadır. Ağırlık oluşturma aşaması farklı yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Yöntemlerin kullanılması ile bu aşamada, normalize edilmiş karar matrisi, ağırlıklandırma ölçütleri ile çarpılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi oluşturulmaktadır.

$$D' = d_{ij} = X_{ij}^* \cdot w_j \quad (3)$$

4.aşama: COPRAS yönteminde, kriterler fayda ve maliyet ayrımı yapılarak oluşturulmakta ve gösterilmektedir. Fayda ve maliyet hesaplama kriterleri Denklem 4 ile Denklem 5’te yer almaktadır.

$$S_i^+ = \sum_{j=1}^k d_{ij} \quad j=1,2,3,\dots,k \text{ (fayda)} \quad (4)$$

$$S_i^- = \sum_{j=k+1}^n d_{ij} \quad j=k+1, k+2, k+3, \dots, n \text{ (maliyet)} \quad (5)$$

5.aşama: Beşinci aşamada, Q_i değerleri hesaplanmaktadır. Q_i değerleri, göreceli önem değerlerini ifade etmektedir. Göreceli önem değerlerinin hesaplanması Denklem 6’da gösterildiği şekilde hesaplanmaktadır.

$$Q_i = S_i^+ + \frac{\sum_{i=1}^m S_i^-}{S_i^- \cdot \sum_{i=1}^m \frac{1}{S_i^-}} \quad (6)$$

6.aşama: Q_i değerlerinin hesaplanması aşamasından sonra seçim ya da performans sıralaması gerçekleştirilmesi amacıyla maksimum değerlere ulaşılmaktadır. Maksimum değerlere ulaşılabilmesi için gerçekleştirilen işlem Denklem 7’de mevcuttur.

$$Q_{\max} = \text{en büyük } \{Q_i\} \quad \forall i = 1,2,3, \dots, m. \quad (7)$$

7.aşama: COPRAS yönteminin son aşamasında alternatifler arasında seçim yapabilmek ya da kriterler arasında sıralama gerçekleştirmek için P_i değerleri hesaplanmaktadır. P_i değerleri Denklem 8’de yer alan formül ile hesaplanmaktadır.

$$P_i = \frac{Q_i}{Q_{\max}} \cdot \%100 \quad (8)$$

Çalışmada, COPRAS yöntemi yanında WASPAS yöntemi de kullanılarak finansal performans analizi gerçekleştirilmiştir. WASPAS yönteminin gerçekleştirilmesinin amacı, iki yöntemi karşılaştırılarak analizin güçlü hale getirilmesi, her iki yöntemin sonuçlarının değerlendirilmesi ve konunun geniş bir perspektif ile ele alınmasıdır. WASPAS yöntemi, Zavadskas vd. tarafından 2012 yılında geliştirmiştir. Model, Ağırlıklı Toplam Modeli (Weighted Sum Model) ve Ağırlıklı Çarpım Modeli (Weighted Product Model) birleşimi ile oluşturulmuştur. WASPAS Modeli, en uygun kriterin seçimi ya da alternatiflerin sıralanması amacıyla kullanılan ÇKKV

yöntemlerindedir (Akçakanat vd., 2017). WASPAS yöntemi adımları aşağıdaki gibidir.

1. *Adım*: WASPAS yönteminin ilk adımında karar matrisi oluşturulmaktadır. Karar matrisi oluşturma aşaması COPRAS yönteminde yer alan Denklem 1 ile aynı şekilde oluşturulmakta ve gösterilmektedir.

2. *Adım*: Yöntemin ikinci adımında, oluşturulan karar matrisi normalize edilmektedir. Fayda ve maliyet kriterlerinin normalize edilmesi, Denklem 9 ve Denklem 10'da yer alan formüller ile gerçekleştirilmektedir.

$$\bar{x}_{ij} = \frac{x_{ij}}{\max_i x_{ij}} \quad (\text{Fayda}) \quad (9)$$

$$\bar{x}_{ij} = \frac{\min_i x_{ij}}{x_{ij}} \quad (\text{Maliyet}) \quad (10)$$

3. *Adım*: Yöntemde, ağırlıklandırma işlemi gerçekleştirilmektedir. Ağırlıklandırma yapıldıktan sonra, Ağırlıklı Toplam Yöntemi ve Ağırlıklı Çarpım Yöntemine göre değerler belirlenmektedir. Yöntemin üçüncü aşamasında, Ağırlıklı Toplam Yöntemine göre alternatif değerleri oluşturulmaktadır. Hesaplama, Denklem 11 yoluyla gerçekleştirilmektedir.

$$Q_i^{(1)} = \sum_{j=1}^n \bar{x}_{ij} \cdot w_j \quad (11)$$

4. *Adım*: $Q_i^{(1)}$ değerlerinin hesaplanmasının ardından, Ağırlıklı Çarpım Yöntemine göre $Q_i^{(2)}$ değerleri hesaplanmaktadır. $Q_i^{(2)}$ değerleri Denklem 12'de yer alan formül ile hesaplanmaktadır.

$$Q_i^{(2)} = \prod_{j=1}^n (\bar{x}_{ij})^{w_j} \quad (12)$$

5. *Adım*: Ağırlıklı Toplam ve Çarpım yöntemine göre ayrı ayrı hesaplanan değerler ile ağırlıklı ortak kriter hesaplaması gerçekleştirilmektedir. Ortak genelleştirilmiş kriter hesaplaması Denklem 13'te yer alan formül ile hesaplanmaktadır.

$$Q_i = 0.5Q_i^{(1)} + 0.5Q_i^{(2)} = 0.5 \sum_{j=1}^n \bar{x}_{ij} \cdot w_j + \prod_{j=1}^n (\bar{x}_{ij})^{w_j} \quad (13)$$

6. *Adım*: WASPAS yönteminin son aşamasında, genel toplam görelî önem değerleri, Denklem 14 yoluyla hesaplanmaktadır. Ardından ortaya çıkan değerler ile seçim ya da sıralama işlemi gerçekleştirilmektedir.

$$Q_i = \lambda Q_i^{(1)} + (1 - \lambda) Q_i^{(2)} = \lambda \sum_{j=1}^n \bar{x}_{ij} \cdot w_j + (1 - \lambda) \prod_{j=1}^n (\bar{x}_{ij})^{w_j} \quad (14)$$

3. ANALİZ VE BULGULAR

Çalışma, BIST Konaklama Sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performans sıralamalarının gerçekleştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, işletmelerin bilanço ve gelir tablolarından faydalanarak elde edilen veriler analiz kapsamında kullanılmıştır. Elde edilen örneklem, 2017-2021 yıllarını kapsamaktadır. Çalışmada 5 yıllık veri kullanılarak finansal performans değerlendirmesi yapılarak, işletmelerin geniş kapsamda ele alınması amaçlanmıştır. Analiz

yöntemi olarak COPRAS ve WASPAS yöntemleri kullanılmıştır. İki yöntem kullanılarak karşılaştırma yapılabilmesi sağlanmıştır. BIST Konaklama Sektöründe 9 işletme yer almaktadır. Seçilen finansal oranların bütünlük oluşturması ve işletmelerin aynı kriterlerle ele alınabilmesi amacıyla örneklem olarak 7 işletme ile çalışmaya devam edilmiştir. Belirtilen gerekçeler ile veri setine *MERIT* ve *ULAS* işletmeleri dahil edilmemiştir. BIST Konaklama Sektöründe faaliyet gösteren işletme bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. BIST Konaklama Sektörü İşletmeleri

SIRA	KOD	ŞİRKET ADI
1	AYCES	ALTIN YUNUS ÇEŞME TURİSTİK TESİSLER A.Ş.
2	AVTUR	AVRASYA PETROL VE TURİSTİK TESİSLER YATIRIMLAR A.Ş.
3	KSTUR	KUŞTUR KUŞADASI TURİZM ENDÜSTRİ A.Ş.
4	MAALT	MARMARİS ALTINYUNUS TURİSTİK TESİSLER A.Ş.
5	MARTI	MARTI OTEL İŞLETMELERİ A.Ş.
6	<i>MERIT</i>	<i>MERİT TURİZM YATIRIM VE İŞLETME A.Ş.</i>
7	PKENT	PETROKENT TURİZM A.Ş.
8	TEKTU	TEK-ART İNŞAAT TİCARET TURİZM SANAYİ VE YATIRIMLAR A.Ş.
9	<i>ULAS</i>	<i>ULAŞLAR TURİZM YATIRIMLARI VE DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI TİCARET PAZARLAMA A.Ş.</i>

Kaynak: Kamuyu Aydınlatma Platformu, 2022

Finansal performans ölçümü amacıyla işletmelerin bilanço ve gelir tablosu gibi kaynaklardan elde edilen veriler kullanılmıştır. Verilerin hesaplanmasıyla finansal oranlar elde edilmiş ve COPRAS ile WASPAS yöntemleri örnekleme uygulanmıştır. Analiz kapsamında kullanılan finansal oranlar Tablo 2’de mevcuttur.

Tablo 2. Analizde Kullanılan Finansal Oranlar

Finansal Oranlar	Kod	Fayda- Maliyet Ayrımı
Cari Oran	FRS1	
Likidite Oranı	FRS2	
Nakit Oran	FRS3	Fayda
Aktif Devir Hızı	FRS4	

Stok Devir Hızı	FRS5	
Kaldıraç Oranı	FRS6	Maliyet

BIST Konaklama Sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performanslarını ölçebilmek amacıyla Tablo 2’de yer alan finansal oranlar kullanılmıştır. Çalışmada analize tabi tutulan işletmeler, AYCES, AVTUR, KSTUR, MAALT, MARTI, PKENT, TEKUTU şeklindedir. Çalışmada işletmelere finansal performans ölçümü amacıyla COPRAS ve WASPAS yöntemleri uygulanmıştır. Her iki yöntem de 7 işletmeye uygulanmış ve performans sıralaması 2017-2021 yılları için ayrı ayrı sıralanmıştır. Çalışmada gösterim açısından bütünlük sağlanabilmesi için 2021 yılında her iki yönteme göre de en iyi performansı gösteren AYCES işletmesine ait sonuçlar raporlanmış ve diğer işletmelerin performans sıralaması da yöntemin sonunda gösterilmiştir.

AYCES işletmesine ait COPRAS yöntemine göre gerçekleştirilen analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda mevcuttur. Karar matrisi, Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Karar Matrisi Oluşturma Aşaması

Yıllar	Fayda					Maliyet
	FRS1	FRS2	FRS3	FRS4	FRS5	FRS6
2021	1,12	1,07	0,59	0,14	62,22	16,60
2020	0,21	0,20	0,10	0,08	52,67	21,76
2019	0,53	0,47	0,24	0,20	57,52	20,37
2018	0,22	0,20	0,07	0,19	58,14	23,73
2017	0,23	0,21	0,09	0,14	54,00	24,08
Ağırlık	0,13	0,13	0,13	0,13	0,05	0,25

Tablo 3’te, COPRAS yöntemine göre oluşturulan karar matrisi yer almaktadır. Karar matrisinde, işletmelerin finansal performansının ölçülebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan finansal oranlar yer almaktadır. Yöntemin ikinci aşaması ise karar matrisinin normalize edilmesidir. Tablo 4’te, normalize edilmiş karar matrisi yer almaktadır.

Tablo 4. Normalize Edilmiş Karar Matrisi Oluşturulması

Yıllar	FR1	FR2	FR3	FR4	FR5	FR6
2021	0,484848	0,497674	0,541284	0,186667	0,218661	0,15581
2020	0,090909	0,093023	0,091743	0,106667	0,185099	0,204243

2019	0,229437	0,218605	0,220183	0,266667	0,202144	0,191196
2018	0,095238	0,093023	0,06422	0,253333	0,204323	0,222733
2017	0,099567	0,097674	0,082569	0,186667	0,189773	0,226018

Tablo 4'te normalize edilmiş karar matrisi oluşturma aşaması yer almaktadır. Yöntemin sonraki aşamasında, ağırlıklar ile normalize edilmiş karar matrisinin çarpılma işlemi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yer alan finansal oran ağırlıkları Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo 5'te, ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisi yer almaktadır.

Tablo 5. Ağırlıklandırılmış Normalize Edilmiş Karar Matrisi Oluşturma

Yıllar	FR1	FR2	FR3	FR4	FR5	FR6
2021	0,063030	0,064698	0,070367	0,024267	0,010933	0,038953
2020	0,011818	0,012093	0,011927	0,013867	0,009255	0,051061
2019	0,029827	0,028419	0,028624	0,034667	0,010107	0,047799
2018	0,012381	0,012093	0,008349	0,032933	0,010216	0,055683
2017	0,012944	0,012698	0,010734	0,024267	0,009489	0,056505

Ağırlıklandırılmış normalize edilmiş karar matrisi oluşturma aşaması Tablo 5'te yer almaktadır. COPRAS yönteminin bir sonraki aşaması, fayda ve maliyet kriterleri değerlerinin belirlenmesidir. Fayda ve maliyet kriterleri, S_i^+ ve S_i^- şeklinde ifade edilmekte ve değerler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. S_i^+ ve S_i^- Değerlerinin Hesaplanması

Yıllar	S_i^+	S_i^-
2021	0,233295	0,038953
2020	0,058959	0,051061
2019	0,131643	0,047799
2018	0,075972	0,055683
2017	0,070131	0,056505

COPRAS yönteminin sonraki aşamasında, göreceli önemi ifade eden Q_i değerleri hesaplanmıştır. İlgili değerler Tablo 7'de mevcuttur.

Tablo 7. Q_i Değerlerinin Hesaplanması

Yıllar	Q_i
2021	0,296319

2020	0,107039
2019	0,183004
2018	0,120060
2017	0,113578

Yönteme göre sıralama yapabilmek ya da seçim gerçekleştirebilmek amacıyla kullanılan P_i değerleri kullanılmaktadır. AYCES işletmesine ait P_i değerleri ve yıllara göre finansal performans sıralaması Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. P_i Değerlerinin Hesaplanması ve Performans Sıralaması

Yıllar	P_i	Sıralama
2021	100,00	1
2020	36,12	5
2019	61,75	2
2018	40,51	3
2017	38,32	4

Tablo 8’de, AYCES işletmesine ait P_i değerleri ve finansal performans sıralaması yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre işletmenin en iyi performans gösterdiği yılın 2021 olduğu görülmektedir. 2021 yılından sonra finansal performans açısından en iyi yılların sırasıyla 2019, 2018, 2017 ve 2020 olduğu bulgusu elde edilmiştir. Çalışmada yer alan 7 işletmeye ait finansal performans sıralaması Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. İşletmelerin Finansal Performans Sıralaması

Yıllar	1. Sıra	2. Sıra	3. Sıra	4. Sıra	5. Sıra	6. Sıra	7. Sıra
2021	AYCES	PKENT	AVTUR	KSTUR	MARTI	TEKTU	MAALT
2020	AVTUR	MAALT	KSTUR	TEKTU	PKENT	MARTI	AYCES
2019	PKENT	AYCES	KSTUR	TEKTU	MAALT	AVTUR	MARTI
2018	TEKTU	MARTI	MAALT	AVTUR	PKENT	AYCES	KSTUR
2017	MAALT	TEKTU	MARTI	KSTUR	AYCES	PKENT	AVTUR

COPRAS yöntemine göre finansal performans analizi gerçekleştirilen 7 işletmeye ait bulgular Tablo 9’da mevcuttur. Tabloya göre, 2021 yılında en iyi performansı gösteren işletmenin AYCES olduğu tespit edilmiştir. 2017-2020 yılları arasında en iyi performans gösteren işletmeler ise sırasıyla MAALT, TEKTU, PKENT, AVTUR şeklinde sıralanmaktadır. 2017-2021 yılları arasında en kötü performans gösteren işletmeler ise sırasıyla AVTUR,

KSTUR, MARTI, AYCES, MAALT şeklinde sıralanmıştır. Yıllar itibariyle 7 işletmenin bütün sıralaması tabloda mevcuttur.

BIST Konaklama Sektöründe faaliyet gösteren işletmelere, COPRAS yöntemi yanında WASPAS yöntemi de uygulanmıştır. WASPAS yöntemi uygulanma gerekçesi, iki yöntemin karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmesidir. COPRAS yöntemindeki gibi AYCES işletmesine ait finansal performans sonuçları raporlanmış ve yöntemin sonunda 7 işletmeye ait analiz sonuçları gösterilmiştir. WASPAS yönteminin ilk aşaması olan karar matrisi oluşturma, COPRAS yöntemi ile aynı olup Tablo 3'te mevcuttur. Yöntemin ikinci aşaması karar matrisini normalize etmektir. Tablo 10'da normalize edilmiş karar matrisi yer almaktadır.

Tablo 10. Normalize Edilmiş Karar Matrisi Oluşturulması

Yıllar	FRS1	FRS2	FRS3	FRS4	FRS5	FRS6
2021	1	1	1	0,7	1	1
2020	0,1875	0,1869	0,1694	0,4	0,8465	0,7628
2019	0,4732	0,4392	0,4067	1	0,9244	0,8149
2018	0,1964	0,1869	0,1186	0,95	0,9344	0,6995
2017	0,2053	0,1962	0,1525	0,7	0,8678	0,6893

Tablo 10'da yer alan karar matrisinin normalize edilmesi işleminin ardından, AYCES işletmesine ait $Q_i^{(1)}$ ve $Q_i^{(2)}$ değerleri hesaplama aşaması gerçekleştirilmiştir. Hesaplanan $Q_i^{(1)}$ değerleri Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11. $Q_i^{(1)}$ Değerinin Hesaplanması

Yıllar	$Q_i^{(1)}$
2021	0,78100
2020	0,35575
2019	0,55145
2018	0,41036
2017	0,37877

AYCES işletmesine ait $Q_i^{(1)}$ değerleri Tablo 11'de mevcuttur. WASPAS yönteminin diğer aşaması olan $Q_i^{(2)}$ değerlerinin hesaplanma aşaması ise Tablo 12'de mevcuttur.

Tablo 12. $Q_i^{(2)}$ Değerinin Hesaplanması

Yıllar	$Q_i^{(2)}$
--------	-------------

2021	0,95469
2020	0,42252
2019	0,68643
2018	0,44659
2017	0,44558

AYCES işletmesine $Q_i^{(2)}$ değerleri Tablo 12’de mevcuttur. WASPAS yönteminin son aşaması olan genel toplam görelî önem değerleri yani Q_i değerleri ile işletmeye ait finansal performans sıralaması Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13. Q_i Değerinin Hesaplanması

Yıllar	Q_i	Sıralama
2021	0,8678	1
2020	0,3891	5
2019	0,6189	2
2018	0,4284	3
2017	0,4121	4

Tablo 13’te, AYCES işletmesi finansal performans sıralaması yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, işletme için en iyi performans gösteren yılın 2021 olduğu görülmektedir. 2021 yılından sonraki en iyi performansla sahip yıllar ise sırasıyla 2019, 2018, 2017 ve 2020 şeklindedir. BIST Konaklama Sektöründe faaliyet gösteren 7 işletmeye ait finansal performans sıralaması ise Tablo 14’te mevcuttur.

Tablo 14. Tüm İşletmelerin Finansal Performans Sıralaması

Yıllar	1. Sıra	2. Sıra	3. Sıra	4. Sıra	5. Sıra	6. Sıra	7. Sıra
2021	AYCES	PKENT	AVTUR	KSTUR	MARTI	TEKTU	MAALT
2020	TEKTU	MAALT	AVTUR	KSTUR	MARTI	PKENT	AYCES
2019	TEKTU	AYCES	KSTUR	PKENT	MAALT	MARTI	AVTUR
2018	TEKTU	MARTI	MAALT	AVTUR	AYCES	PKENT	KSTUR
2017	TEKTU	MARTI	KSTUR	MAALT	AYCES	PKENT	AVTUR

Tablo 14’te, BIST Konaklama Sektöründe faaliyet gösteren 7 işletmenin WASPAS yöntemine göre finansal performans sıralaması yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, 2021 yılında en iyi finansal performans gösteren işletmenin AYCES olduğu tespit edilmiştir. 2017-2020 yılları arasında ise en iyi finansal performans gösteren işletmenin TEKTU olduğu tespit edilmiştir. En kötü performans gösteren işletmelerin ise AVTUR, KSTUR, AYCES ve MAALT olduğu bulgusu elde edilmiştir. 2017-2021

yılları arasında tüm işletmelere ait finansal performans sıralaması tabloda yer almaktadır.

Sonuç

İşletmeler, sürdürülebilir yapıya sahip olmak amacıyla faaliyet gösteren ve toplumun ihtiyaç duyduğu mal-hizmetlerin tedarikini sağlayan ekonomik kuruluşlardır. İşletmelerin ömrü sınırsız olup sürdürülebilir yapıya sahip olma bu amaca ulaşma açısından önem arz etmektedir. İşletmelerin büyüme, gelişme, topluma fayda sağlama, güçlü bir ekonomik yapıya sahip olma gibi amaçları da bulunmaktadır. İşletmeler faaliyetlerini kesintisiz şekilde sürdürmek amacıyla finansal açıdan da güçlü olmalıdır. Finansal açıdan başarılı olan işletmeler, bu yapısını yıllar itibariyle sağlamak amacıyla çeşitli yollarla analizler gerçekleştirmektedir. İşletmelerin finansal başarı amacıyla yapmış olduğu analizler, geçmiş verilerinden hareketle gerçekleştirilmektedir. İşletmelerin geçmiş verileri, bilanço ve gelir tablosu gibi finansal tabloları aracılığıyla elde edilmektedir. Geçmiş verilerden hareketle birtakım sonuçlara ulaşılmakta ve geleceğe yönelik kararlar verilmektedir. İşletmeler için finansal başarının ölçütlerinden biri de finansal performans ölçümüdür. Literatürde finansal performans ölçümü, Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri ile gerçekleştirilebilmektedir.

Çalışma, BIST konaklama sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performanslarının ölçümü amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda konaklama sektöründe faaliyet gösteren 7 işletmenin finansal oranları hesaplanarak veri seti oluşturulmuştur. Elde edilen örneklem, 2017-2021 yılları arası verileri kapsamaktadır. Finansal performans ölçümü amacıyla COPRAS ve WASPAS yöntemleri kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda her iki yöntem ve yıllara göre işletmelerin finansal performans sıralamaları gösterilmiştir. Çalışmadan elde edilen önemli bir çıkarım da COPRAS ve WASPAS yöntemlerinin birlikte değerlendirilmesidir. COPRAS ve WASPAS yöntemleri karşılaştırıldığında, 2021 yılında finansal performansı en iyi olan AYCES ile 2018 yılında en iyi performansa sahip TEKTU işletmesinin aynı olduğu gözlemlenmektedir. En kötü performans gösteren işletmeler incelendiğinde ise 2019 yılı haricinde işletmelerin aynı olduğu bulgusu gözlemlenmektedir. Yıllar itibariyle bakıldığında, aynı sıralamaya sahip işletmelerin olduğu da gözlemlenmektedir. Bulgular genel olarak yorumlandığında ise iki yöntemin sonucunun tamamıyla aynı olmamakla birlikte benzer sonuçlar verdiği ve yöntemlerin farklı olmasından dolayı işletmelerin finansal performans sıralamalarının değiştiği gözlemlenmektedir. Araştırmacılara öneri olarak, ilgili sektörün farklı yöntemlerle karşılaştırılarak finansal performans tespiti gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Yazar Katkısı: Batuhan Medetoğlu %25, Yusuf Bahadır Kavas %25, Mahmut Öztürk %25, Kaan Türkay %25

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Batuhan Medetoğlu %25, Yusuf Bahadır Kavas %25, Mahmut Öztürk %25, Kaan Türkay %25

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Kaynakça

- Acar, M. (2003). Tarımsal işletmelerde finansal performans analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (20), 21-37. <https://dergipark.org.tr/pub/erciyesiibd/issue/5877/77779>
- Akçakanat, Ö., Eren, H., Aksoy, E. & Ömürbek, V. (2017). Bankacılık sektöründe Entropi ve WASPAS yöntemleri ile performans değerlendirmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 285-300. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduiibfd/issue/52993/703045>
- Bahar, O. & Kozak, M. (2013). *Turizm ekonomisi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Belloumi M. (2010). The relationship between tourism receipts, real effective exchange rate and economic growth in Tunisia, *International Journal of Tourism Research*, 12(5), 550-560. <https://doi.org/10.1002/jtr.774>
- Chakraborty, S. & Zavadskas, E.K. (2014). Applications of WASPAS method in manufacturing decision making, *Informatica*, 25(1), 1–20. <https://doi.org/10.15388/Informatica.2014.01>
- Comerio, N. & Strozzi, F. (2019). Tourism and its economic impact: A literature review using bibliometric tools. *Tourism Economics*, 25(1), 109–131. <https://doi.org/10.1177/135481661879376>
- Çakır, P. (2001). Turizmin ekonomiye katkısı üzerine genel bir yaklaşım. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 377-393. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anadoluibfd/issue/48472/614265>

- Demirkale, Ö. & Can, E. N. (2021). Makroekonomik değişkenlerin BİST turizm endeksi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 175-180. <https://doi.org/10.47542/sauied.906256>
- Dünya Turizm Örgütü. (2020). *Turizm veri kontrol paneli*. 10 Aralık 2022 tarihinde <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-dashboard> adresinden edinilmiştir.
- Dünya Turizm Örgütü, (2021). *Turizm veri kontrol paneli*. 10 Aralık 2022 <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-dashboard> adresinden edinilmiştir.
- Ergül N. (2014) BİST-Turizm sektöründeki şirketlerin finansal performans analizi, *Çankırı Karatekin University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 4(1), 325-340. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ckuiibfd/issue/32902/365515?publi sher=karatekin%3Fpublisher%3Dkaratekin>
- Esmer, Y. & Bağcı, H. (2016). Katılım bankalarında finansal performans analizi: Türkiye örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 17-30. <https://doi.org/10.20875/sb.65174>
- Gezen, A. & Özcan, S. (2022). Covid-19'un finansal sıkıntı üzerine etkisi: BİST Turizm Endeksi uygulaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 483-496.
- Hadi, D.M., Irani, F. & Gökmenoğlu, K.K. (2022). External determinants of the stock price performance of tourism, travel, and leisure firms: Evidence from the United States. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 23(4). <https://doi.org/10.1080/15256480.2020.1842838>
- Kamuyu Aydınlatma Platformu. (2022). *Sektörler*. 10 Kasım 2022 tarihinde <https://www.kap.org.tr/tr/Sektorler> adresinden edinilmiştir.
- Kendirli S. & Çankaya M. (2016) BİST Turizm Endeksindeki şirketlerde işletme sermayesi yönetiminin karlılık üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir araştırma. *International Review of Economics and Management*, 4(2), 46-48. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iremjournal/issue/15724/301466>
- Korkmaz, T. & Yaman, S. (2019). Çalışma sermayesi yönetiminin firma karlılığına etkisi: BİST turizm firmaları üzerine bir uygulama. *Journal of Tourism Theory and Research*, 5(2) Futourism, 301-316. <https://doi.org/10.24288/jtr.527606>
- Liu A., Kim Y. R. & Song H. (2022) Toward an accurate assessment of tourism economic impact: A systematic literature review. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*. 3(2), <https://doi.org/10.1016/j.annale.2022.100054>

- Mazman İtik, Ülkü. (2021). Mali tabloların dikey yüzdeler yöntemi ile analizi: Bist turizm sektöründe bir uygulama (2019). *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1034–1050. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.752>
- Pala, O. (2021). BİST turizm endeksinde yer alan firmaların CILOS ve MAIRCA tabanlı finansal performans analizi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 163-185. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.901120>
- Sarıçalı, G. & Kundakcı, N. (2016). AHP ve COPRAS yöntemleri ile otel alternatiflerinin değerlendirilmesi. *International Review of Economics and Management*, 4(1), 45-66. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iremjournal/issue/15727/300319>
- Soyaslan, E. (2019). Döviz Kuru ile BİST Turizm Endeksi arasındaki ilişkinin analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18. ÜİK Özel Sayısı, 772-793. <https://doi.org/10.26466/opus.585398>
- Yılmaz, Y. & Menteş, N. (2022). BİST Turizm Endeksi ile döviz kuru arasındaki ilişkinin analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 2448-2457. <https://doi.org/10.20491/isarder.2022.1512>
- Zavadskas, E. K. & Kaklauskas, A. (1996). *Systemotechnical evaluation of buildings* (Pastatu sistemotechninis įvertinimas). Vilnius: Technika, 280.
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z., Antucheviciene, J. & Zakarevicius, A., (2012), Optimization of weighted aggregated sum product assessment, *Elektronika Ir Elektrotechnika*, 122(6), 3–6. <https://doi.org/10.5755/j01.eee.122.6.1810>
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z. & Eviciene, J., (2015), Selecting a contractor by using a novel method for multiple attribute analysis: Weighted aggregated sum product assessment with grey values, *Studies in Informatics and Control*, 24(2), 14.

Extended Abstract

Tourism is an essential sector for the development of countries, allowing them to generate income by leveraging their natural and cultural resources through economic processes. The growth and prosperity of the tourism sector significantly impact the performance of tourism enterprises, making it crucial to measure and analyze their financial performance. The tourism sector has a profound effect on the country's economy, primarily through its potential to generate foreign trade income. Foreign tourism revenues play a significant role in economies with trade deficits. Furthermore, investments in tourism infrastructure have expanded, diversifying in regions where tourism activities are concentrated. The tourism sector is characterized as dynamic, making it susceptible to rapid impacts from regional or global developments. This dynamism increases the vulnerability of tourism demand and supply. Various factors, such as natural disasters, diplomatic tensions,

social conflicts, and national or international economic crises, can disrupt tourism supply and demand, potentially leading to industry-wide crises.

Businesses require a financially robust structure to uphold the principle of sustainability. It is crucial to develop various strategies aimed at stabilizing the financial system and continuously improving it. Financial performance analysis encompasses a range of statistical methods designed to ensure the financial stability of enterprises. Multi-Criteria Decision Making (MCDM) methods are employed for this analysis. Inferences are drawn from data obtained from the balance sheets and income statements of enterprises. MCDM methods used include TOPSIS, VIKOR, Gray Relational Analysis (GRA), PROMETHEE, COPRAS, MOORA, WASPAS, and ELECTRE. Performance measurement is conducted using these methods, enabling future-oriented decisions based on past enterprise information. The study conducted financial performance analysis utilizing the COPRAS and WASPAS methods. The COPRAS method was introduced to the literature by Zavadskas and Kaklauskas in 1996, and it is employed for selection or ranking based on benefit and cost criteria.

The study aimed to determine the financial performance rankings of enterprises operating in the BIST Hospitality Sector. The analysis was conducted using data obtained from the balance sheets and income statements of the enterprises within the scope of the study. The sample included data from the years 2017 to 2021. Financial performance evaluation was performed using five years of data, providing a comprehensive assessment of the enterprises. The analysis employed the COPRAS and WASPAS methods as evaluation techniques, enabling comparisons between the two methods. In the BIST Accommodation Sector, there are a total of nine businesses. However, for the purpose of maintaining the consistency of selected financial ratios and applying the same criteria, the study focused on a sample of seven enterprises. The MERIT and ULAS enterprises were excluded from the dataset for the reasons previously stated.

The financial performance of enterprises in the BIST Hospitality Sector was assessed using several indicators, including the current ratio, liquidity ratio, cash ratio, asset turnover ratio, inventory turnover ratio, and leverage ratio. The study focused on analyzing the performance of the following enterprises: AYCES, AVTUR, KSTUR, MAALT, MARTI, PKENT, and TEKUTU. COPRAS and WASPAS methods were applied to measure the financial performance of these businesses. Both methods were employed for all seven enterprises, and separate performance rankings were determined for the years 2017 to 2021. In order to maintain consistency and ensure representation in the study, the results for the AYCES enterprise, which exhibited the best performance according to both methods in 2021, were reported. The performance rankings of the other enterprises were presented at the conclusion of the analysis.

The findings of the financial performance analysis conducted using the COPRAS method were obtained for seven companies. Based on these results, it was determined that AYCES was the best-performing enterprise in 2021. For the period between 2017 and 2020, the best-performing enterprises were identified as MAALT, TEKTU, PKENT, and AVTUR. On the other hand, the worst-performing enterprises for the period between 2017 and 2021 were AVTUR, KSTUR, MARTI, AYCES, and MAALT.

According to the WASPAS method, AYCES emerged as the company with the best financial performance in 2021. TEKTU was identified as the top performer between 2017 and 2020. On the other hand, AVTUR, KSTUR, AYCES, and MAALT were found to be the worst-performing enterprises. The financial performance rankings of all businesses between 2017 and 2021 are provided in the table.

In addition to the COPRAS method, the WASPAS method has also been utilized for the analysis of businesses in the BIST Hospitality Sector. The reason for employing the WASPAS method is to enable a comparative evaluation between the two methods. Similar to the COPRAS method, the financial performance results for the AYCES enterprise are reported, while the analysis outcomes for the remaining 7 enterprises are presented at the conclusion of the method.

Upon examining the data, it is evident that there are businesses that share the same ranking across the years. Overall, when considering the results holistically, it is apparent that while the two methods yield different outcomes, they still produce similar results. The financial performance rankings of the enterprises have been altered due to the utilization of different techniques. As a suggestion to researchers, it is recommended to conduct a comparative analysis of the relevant sector using alternative methods to determine financial performance. This approach can provide further insights and enhance the understanding of the sector's financial dynamics.